

JANUARO - APRILO 1984. N° 270

ISSN 0048 3489

Ca dokumento esas enretigata da Ronald Bijtenhoorn
www.bijtenhoorn.nl

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat.
Collège de France, en 1908. Ol konsakresas a la
propago, a la libera diskuto ed a la konstanta
perfektigo di la Linguo Internaciona. Progreso
editesas kom la oficala organo di la

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA
IDO

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA

MEMBRO - KONTRIBUTI

Sro Franz Regnier agas kom Administranto Financala dil Uniono e responsas la recevo e kontado di abon-pagi.

Membro-kontributo yarala, od abono a Progreso sen membreso dil Uniono, esas: 20 suisa franki*, **o preferible 500 belga franki**, pagenda a Landal Re-prezentero o direte a : Uniono por la Linguo Internaciona Ido, 12, rue du Cherbois - 6001 Marcinelle, Belgia.

Abonpaji povas esar pagata aden la konto dil Uniono: C.G.E.R. (Caisse Générale d'Epargne et de Retraite) Konto-numero 001-1329220-08 en 6001 Marcinelle, Belgia.

LANDAL REPRESENTERI

- Andora:* Robert Castello, Ido-Konsul-Servo, carrer Alzinaret 2, 1°, 2^a, *Andorra-la-Vella* (Pyr.)
- Anglia:* Tom Lang (redaktero di *Ido-Vivo* e kasero ILSGB), 2 Bentham Way, Staincross, *Barnsley*, South Yorkshire, S75 5QA
Niklas ApGlyn, 135 Keppoch Street, *Caerdydd/Cardiff*. Sir De Morgannwg, Wals CF; 3JU (libri)
- Belgia:* Jacques Bol, 80 chaussée des Gaulois, *1300 Wavre*,
Check-Nr. 000-0748184-23
- Francia:* Roger Moureaux, prof., F 01100 *Oyonnax*,
postchek-konto 32683-N Dijon
- GDR:* Fritz Borgwald, Ludwigstr. 16, 437 *Köthen*
- Germania:* Alfred Neussner, Rönnebergstraße 15, *1 Berlin 41*
- Hispania:* José Garcia, c/o Ingeniero Joaquin Benlloch 71-13a,
Valencia 26
- Japonia:* Sato Kozi, Yanagidani-machi 14-27, *Nagasaki-Shi*, 852
- Nederlando:* W.J. Visser, Jukwerderweg 17, *9901 GL Appingedam NL*
- Oceania:* Larch T. Brade, Solomon's Pool, *Kurrajong*, NSW 2758,
Australia
- Sri Lanka:* Ronald C. Peries, 4, Sri Vijaya Road. *Colombo 6*, Sri Lanka
- Suedia:* Axel Rylander, Olshammarsgatan 58, S - 124 48 *Bandhagen*
Kerstin Akerlund, Klippgatan, 1, S - 951 54 *Luleå*
- Suisia:* Cl. Kreis-Schneeberger, 57, avenue de Champel,
1206 Genève (Suisia)
- USA:* Richard Earnhart, 405 Fry, Denton TX, *76201 USA*
- USSR:* Boris Marechek, Per Jukovskogo 20, *USSR CCCP 72011*
Frunze 11

**Notez:* Pro la flukuado dil Kurso en diversa landi, ni invitas abonanti pagar od 20 suisa franki o 500 belga franki o la equivalento segun la tatempa diala kurso.

La Oficala Sideyo dil Uniono esas *BARNSELY*, Anglia.

La Sekretario administranta esas:

Tom Lang, 2 Bentham Way, Staincross, *BARNSELY*, South Yorkshire, Anglia, S75 5QA.

Kontenajo : IDO: linguo por filozofi (L. Dublé) - Ri-inkarnaco (P. Meylan) - Del verkaro da Lui Pasko - La stranja kazo di Otto Jespersen - Kande Vikingi ludis - La bulo de saponi - Duesma linguo universala - La mesolino dil Treviri.

IDO : LINGUO POR FILOZOFI

Ke nun ne existas komuna linguo por omna habitanti di nia planeto es afero, qua ne cesas astonar me, nam se to esus, quante lia relati esus plu facila, quante lia intelektal energio esus sparata e quante esus favorata inter li la komprenado, la komprenado: un ek la vizaji di Karitato, nomizis ol recente eminenta kleriko predikant en famoza katedro.

... Ta ideo esas mea depos l'adoleco-tempo.

... La granda jurnalero, quan me abonas, ofras sua unesma kolumni a la libera expresadi di irga opiniono kondicione ke to esus facata en polita maniero. On lasez me dicar, ke ta parto dil jurnalero esas ta, qua maxime interesas me.

Or uldie en ta kolumni aparis artiklo da Julien Benda, spirito extreme racionoza, qua atraktis l'atenco dil kuriozi pri la filozofio al «Vocabulaire technique et Critique de la Philosophie» publikigita da S^o André Lalande, a rekomendis varme a li la konsulto di ta verko.

Sen tardigo me kompris la libro e ne regretis mea aquiro: ol esas un ek la maxim precoza di mea biblioteko.

To, quon me judikas partikulare importanta en la verko esas lua prefaco. Me pensas, ke ti qui prizas la klareso en l'idei e la pureso en l'intenci aprobos quale me lua kontenajo. Nulo astoniva konseque vidar, pos lua admirinda pagini, la termini dil vortaro definita en la maxim satisfacanta maniero.

On trovas anke en ta libro, pos la dicita prefaco, noto pri la radikala internaciona en qua S^o Lalande remarkigas, ke ensemblo

de prefixi e sufixi bone selektita e propre uzata donas a linguo artificiala multa flexebleso a precizeso, e lu prizentas do listo de afixi cherpita ek Ido, qua segun lu havas la nura sistemo reali-ganta la maxim perpekta derivado.

To incitis en me granda intereso por Ido. Felice mea jurnalno publikigis poke pose avizo pri kunveno dil Belga Idisti. Quik me pregis lia Prezidero furnisar a me dokumenti pri lia linguo. Me recevis mikra lernilo, exercaro, vortaro e specimeno-numero dil revuo Progreso.

Itere esis la texti soliala, qui donis a me kontenteso: la prefaco dil vortaro da de Beaufront e Couturat e la formulo, per qua prizentas su Progreso. L'unesma montras la logikozeso dil linguo kom la qualeso, qua precipue devas sekurigar lua suceso. En la duesma la vorti, quin me prizas esas «libera diskuto e konstanta perfektigo».

La prefaco dil vortaro igis me adepto di Ido, la formulo dil revuo vivodurante abonanto di Progreso.

Per to quon me jus dicis, on vidos sendube filozof-amatoro satisfacata apartenar a spiritala medio, ma l'elektro-teknikisto qua me esas, ne esas min grande satisfacat praktikar la bela instrumento qua esas Ido.

Bona konstrukturo, dicis famoza injeniero, esas bela konstrukturo. Ta qua volos studiar kelkete nia linguo povos verifikar en ol ta aserto.

On savas nun quale me divenis idisto, e pro quo me duras esar lo.

Leon DUBLE (1962)

(La poka Samideani, qui renkontris Leon Dublé, ritrovos kun emoco en lua texto la klara pensi di ta sajo. Il skribis tre skarse, juis nultempe la joyo partoprenar konferi, ma kun extrema modesteso pleis utila rolo por l'Ido-movimento. Lua chambro esis quaze ermiteyo: ibe meze di sua multa libri, ta homo, religioz e filozof samtempe, duris sua serena mediti ed afable helpis segun sua posiblesi.)

RI-INKARNACO

Un de la parapsikala enigmata es la ri-inkarnaco. On povas kredar pri antea vivo o ne, existas tamen numeroza kasi oficale e ciencale verifikita qui semblas pruvar lua existo. La sequanta povas resumesar en kurta artiklo:

Hindua junino, Shanta Devi, povis memorar multega detali ek antea vivo: ja evante yari el komencis pokope referar pri sua existo kom spozino di ul Kedar Nath Chabey en Muttra, altra urbo di India. Evante 4 yari elua multa improviza remarki, inklusita la deklaro ke el mortabis nur 12 yari ante la nasko di elua 2.ma filio (jus un yaro ante naskir en ica nuna vivo), divenis tale ke juristo, publicisto e docisto interesis su pri ta kazo. Ca grupo saveskinte ke elun antea «spozulo» esis ankore vivanta, decidis aranjar diversa experimenti. Shanti Devi quik pruvis, ke el povis agnoskar e mem indikar la adresi di omna precipua personi ek elua «antea ri-inkarnaco», quankam el nultempe esabis en Muttra dum sua nuna vivo, el povis deskriptar detale omna kazi qui esis familiara a homino qua vivabus ibe 12 yari ante nun. El anke facis a sua «spozulo» deskripto pri lia komuna vivo quan nur la mortinta spozino povabis savar--deskripto tante intima ke a la spozulo venis lakrimi. «Semblas a lu quaze spozino, ya mortinta 12 yari ante nun, itere stacus an ilua latero». Ma la kulmin-punto atingesis kande la junino deklaris ke el olim celabis pekunio en subsula chambro dil ancien domo en Muttra, On duktis el ad hibe, el montris la loko ed ekstraktis la buxo. Tamen trovinte nula pekunion en ica el tre deceptes nam el insistis ke el livabis pekunio ibe. ...Lore la viro admisis ke pos la morto dil spozino il prenabis la pekunio!

Plusa relati pri simila kasi trovasas exemple en la tre interesiva libri da Morey Bernstein: «The Search for Bridey Murphy» & da Hon. Ralph Shirley[«The Problem of Rebirth» e plusa numeroza verki.

P. Meylan

* * *

«Pro quo tu tante drinkas?» - «Por obliviar!»
- «Ma quon oblivar?» - «Ebriemo esar!»

(Ek : Epigrami dal pigo)

DEL VERKARO DA LUI PASKO

Ja de plu kam un yaro Lui Pasko livis nia mondo. E ni koncias sempre plu multe la rolo, quan il pleis en nia literaturo. Il esis quaze purpurea fago en la bosko: erste por lua desaparo la homi vidas la plaso, quan ol havis.

Multa pagini esas ankore editenda. Inter lua nekonocata kompozuri esas lua parto en la «Dialogo dil du poeti».

Ta stranja verko esas spontana korespondi pri plura temi, kelka fantazial e mem jokema, cetera tre serioza pri grava problemi di nia epoko. Yen exemplo di ta meditadi.:

*Uldie ca mondo forsan explozos
(Eventis Diluvio)*

E, per yusteso lor imananta,

Homaro perisos,

E, se ni vidos Apokalipso,

Ni amba kun altri

Vane klaminta saj averturi

Al surdi mokinta,

Ni do, mixata kun la folaro,

Ni juste kriegus

Ne meritir to, ni ne triumfus

Kom mikra profeti,

Certe ni shamus pro ne-suceso.

Sed tamen, se koncio

A ni lasesus dum un sekundo,

En omno krakanta,

Roki ruptita, domi krulanta,

Flamegi til nubi,

Iba hororo, hika hororo,

Ululi omnuba,

Tamen ni darfus ambe pensar; «ni

Avertis, esforcis,

Luktis ye justa sinso, sincere,

Lucide, sentime,

Kontre ciencala, fiero sireni

Ho ve! «militema»

*E ni stoika konsolacesus,
Sinkant en abismo,
Or plu facile ni quieteskez!
Nam ne ja fendesas
Tero sub nia pedi, e suno
Disradias ankore,
E naktigalo kantas, e flori
Jentile koliesas...
Nu! lucideso bon a preventivo
Nin ne presufrigez!
Forsan eroras la filozofa
Pri la katastrofo.*

Lui PASKO (1976)

LA STRANJA KAZO DI OTTO JESPERSEN

Ye la fino di Aprilo 1943 mortis en København Otto Jespersen evanta 82 yari.

La fakto konocesis pos kelka monati dal Idisti, qui en poka landi darfis lore mantenar l'existo dil Ido-linguo. Siegfried Auerbach en «Monatala Letro» di junio 1943 e Hans Cornioley en Progreso di Julio-Decembro 1943 skribis long artikli pri la famoza linguisto. Quantam il livabis en yaro 1928 l'Ido-movimento, e fondabis sua propra sistemo, l'artikli kontenas nul rankoro: nur admiro por la valoro di lua verki a rimemoro pri la helpi, quin il grantis dum 20 yari ad Ido.

Kand on komparas tal atitudo ye to, quon subisis Couturat ed Louis de Beaufront, plu bone on komprenas la mental nobleso, que karakterizas l'Idisti.

Lo esus superflua indikar la tituli di la verki da Jespersen: oli trovesas en irga traktato di linguistiko, kun judiki pri l'influo di lua idei.

Ma ni povas explorar kelka punti, qui relatas specale nia linguo;

En la raporto pri la labori dil komitato «Compte rendu des travaux du comité», quan redaktis Couturat ad Leau, (1907) on

lektas sur pagino 15 fragmento pri qua on ne suface insistis. Dek-e-ok linei explikas, ke Jespersen «membro dil Komitato», prizentis propranome «une esquisse de grammaire eclecticique», to es skisuro di gramatiko eklektika. Ni povas konkluzar: unesme: ke ja lore Jespersen facabis sua propra sistemo, e duesme: ke nulu objeccionis kontre la prizento di sistemo da membro dil komitato. Lo montras la vaneso di l'akuzi kontre Couturat pos l'adopto dil projekto Ido.

Sur pagino 26 di la sama raporto ni povas anke lektar deklaro da Jespersen precize quik pos la selekto di ta projekto Ido. L'unesma parto esas l'esenco di la teorio da Jespersen: «Lo esas segun la naturo di linguo natural od artificiala, ke ol existas nur per e por la homi, qui uzas ol por komunikar sua idei a cetera personi. Singla individuo darfas introduktar en ol chanji koncio o nekoncico ... Simile un persono od akademio, se mem elektita da omna guvernantari di la mondo civilizita nultempe darfas preskriptar legi absolute neviolacebla relate linguo...»

Yen kurajoza proklamo, quaze deklaro di libereso linguala. Homi povas e darfas do eskapar la fato lingual: li posedas la yuro probar ameliori dil idiomi; nula persono, nula grupo proprietas linguo.

Ma segun la tezo da Jespersen la vera skopo di tala libereso esas certe ne la komplikadi, ma la simpligo. Ja en yaro 1894 il deskovrabis to, quon il nomizis «progreso lingual», to esas tendenco spontana vers formi plu simpla e plu reguloza. E, sua verko «Languages» il expresis tale ta fenomeno: «l'evoluciono di linguo montras progresanta tendenco, de nereguloza vortensembli, vers kurt elementi libere e reguloze kombinebla».

Ta magna trovo esis frukto di longa studiuri e kompari. On povas anke supozar, ke to esis reakto kontre le teorio de l'Indo-Europanisti di l'antiora generacioni. Ta linguisti konstruktabis ya hipotezo, segun qua la moderna lingui esas la dekadanta stado di anciana lingui supozita quaze perfekta pro lia kompleksa formi. Per simila penso-maniero kelka yarcenti ante lore Erasmus esforcis rivenar a latina «klasika» konsiderata modelo di bona stilo. Ma balde pro tala komplikeso la latin idiomos cesis esar vivanta linguo. Segun la teorio da Jespersen kontraste on darfas asertar, ke la mezepokal latina linguo esis rezulturo di la spontana tendenco vers simpliganta formi.

La teorio di Jespersen, e Jespersen ipsa influis profunde Couturat e l'unesma pioniri dil Ido-movimento: to esis bona bazo, sekura tereno por la kresko di la lingui.

Ma ni savas, ke en yaro 1928 Jespersen aplikis sua propra principo per prizentar modifiki, qui divenis tandem l'unesma formo dil «Novial».

Il konstruktabis ol sur bazo dil Ido. Kelka punti, exemple l'adverbala sufixi havas certa valoro.

Ma Novial esis quaze sama melodio pleita sordine, da violino perdinta sua sonoreso. Per altra komparo to semblis pikturo kun sama peizajo ma diveninta grizatra e sen sua bela kolori.

La direciono e la generala principi tamen esis simila.

En yaro 1934 Jespersen evanta 74 yari prizentis nova projekto: l'«ortografial Novial». Ni povas studiar ol per l'ecelanta studiuo da H. Jacob en la verko «A planned auxiliary language» (1947). Jespersen introduktis «historiala» grafio, exemple la litero C kun cedilio (ç), il admisas plura soni diferanta por la litero C, il admisas la litero y kom vokalo, ed c.

To semblas unesmavide mikra diferi. Ma ta modifiki esas vera rupto, fundamental nego di la principi di la linguala progreso, trovita kelka yardeki ante lore da Jespersen ipsa.

Yen l'enigmato, yen la stranja kazo, quan ni desfacile povus explikar.

Kad il sentis nostalgio por la kapricoza grafio di la romanal idiomi, false nomizita «ortografio»? Ni povas anke supozar altro: l'autoro, qua tante ardoroze deziris l'adopto di linguo universalala, qua luktis longatempe por tal idealo, pensis forsan, ke tala koncedi a tradicional absurdaji helpas ad avancigar la solvo tante dezirata. Lo esas emocigant eroro, ma tamen eroro.

Tote kontre lo plura lingui avancis, min o plu rapide segun la kazi, sur la voyo di racional normaligo di la grafio.

La tendenco deskovrit olim da Jespersen konservas sua valoro: la yuro dil amelioro linguala.

Ni obliviez l'erori da Jespersen, ni memorez nur to, quon il donis a nia pioniri, e ni durez do esforcar, prudente ma persevere, vers la «konstanta perfektigo» di nia linguo.

A.J.

KANDE VIKINGI LUDIS

Vizitante muzeo en York, dum nia konfero, me vidis kun grand intereso kolekturi relatanta la Vikingi, la «Great Danes» segun l'angla ekspreso.

On savas, ke en multa landi ta fiero navigeri vehanta sur draknavi desembarkis nur por kurta inkursi e livis pos rapida konquesti.

Ma en la regiono di York enmigris tota popolo, qua fondis nova hemo, dominacis dum un yarcento ed influis la mori, la kulturo e mem la linguo. York havis lore la nomo «Jorvik» ed esis chefurbo e komercala centro por la Vikingi.

Inter la multa kozi admirind en la muzeo, un atraktis maxima l'atenco: shak-planko e petra pioni por ludo.

Li do konocis tablo-ludo kun pioni! Quo esas to?

Kurioze me serchis la respondo e yen to, quon me trovis: La studiuri pri la temo donas a ni du posibla respondi: unesme la «Hala-tafl»: en ta ludo alta piono (la volfo) luktas kontre dek-e-tri pioni (la mutoni) Lu provas kaptar oli ed oli esforcas cirkondar lu.

duesme la «Tablut» quan ni konocas pro la botanistiko Carl von Linne (1707-1778) qua deskovris ol che Laponi, qui supozeble lernabis ol de sua viina popolo.

Ni remarkez, ke pro stranja hazardo «tablut» esas preske abreviuro di «Tablo-ludo»!

Yen kurta notico pri ta ludo, qua povas esar por ni tote nova distrakto.

La shakplanko kontenas non rangi, de qui singla havas non quadrati, do entote 81 plasi.

La centralo plaso esas la «trono»: ibe sidas la rejo, quan helpos ok garderi (le blanka)

Kontre li luktos dek-e-sis atakanti (le nigra) sen rejo.

La desegnuro indikas la plasi di la pioni ante la komenco di la ludo.

La skopo di la ludo esas, por le blanka: la rejo volas atingar la bordo di la planko, en irga loko e tale eskapar l'atakanti. Se lu sukcesas, le blanka vinkas la ludo.

Por le nigra la skopo esas kompreneble impedar lo, ed ultre lo kaptar la rejo per cirkondo. Por cirkondar e do kaptar la rejo (e tale vinkar la ludo) le nigra bezonas *quar* pioni, to esas: sinistre, dextre, dope ed avane. Ma se la rejo esas an la trono, li bezonas nir *tri* pioni, li tale enklozas lu e vinkas la ludo.

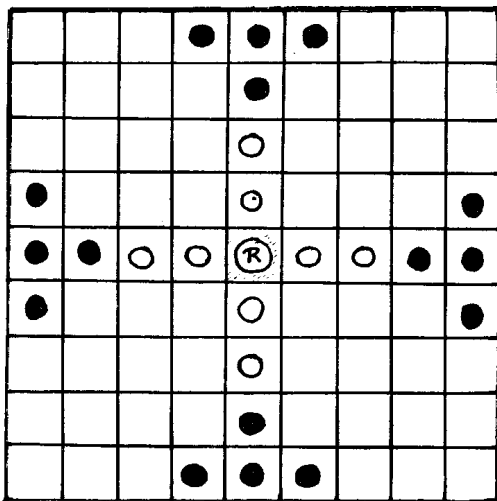
Ma dume le blanka e le nigra luktas por anke kaptar su reciproke: *du* pioni suficas por kaptar adverso, to esas: sive sinistre e dextre, sive dope ed avane (on nultempe darfis *saltar* super advers od amika piono). La rezulto dependas multe de ta lukti da la pioni e de lia kapti.

Nun pri la marchado di la pioni: omni marchas exakte segun la regulo di la turmo en la shakludo, to esas: nultempe oblique, sempre rekte, ad-avan od ad-retro, od ad-flanke, sur irga libera disto (til amika piono, til adversa piono).

On devis avertar per specala vorto, kanda la rejo hevis la possible ye la nexta stroko irar til la bordo. Ma me ne savas qua esis ta vorto dum la periodo dil Vikingi!

Nun espereble kelka samideani experimentos l'antiqua «*tablut*» e ni havos uldie championi, ed internaciona federuro di la tablutisti!

G. S.R.

LA BULO DE SAPONO

*Flugas lejera, bersata da vento
ul bulo de sapono.*

*Ol eskapis de balkono
ed acendas vers la firmamento.*

*Ol es felica, kontenta
e libera ma ne savas lo,
ke se ol esos ne prudenta
yel unesma shoko ol krevisos.*

*Lon me dicis: es nur bulo de sapono,
to es revo, iluziono,
lontan de la real e do
quale ol naskis, tale ol perisos.*

*Ol jiras, ol saltas
e nultempe ol haltas,
ed agas ocilo;
semblas papiliono,
ta bulo de sapono,
e la vento lun prenabis por ludilo.*

*Hik ed ibe, ravisata,
sen sucii, charmata,
gaya flugo es ito
super la granda civito.
Dolc e bela tante ol apar,
ke lun on dezirus manjar,
sed ol es bitra quale desiluziono,
pro ke, on savas, ol es bulo de sapono.*

L'originala poemo, kun titulo «La bolla di sapone» kompozesis en «romanesco» (italiana dialekto di Roma) da Rafaella La Crociera mortinta en yaro 1955, evanta dek-e-tri yari. Segun komenturo to esas emocigant e misterioz exemplo di matureso e di spontaneso.

LA DUESMA LINGUO UNIVERSALA

RESUMO DI KELKA IMPORTANTA DEVELOPI
DEPOS LA PRE-MILITA, DUM-MILITA
E POS-MILITA EPOKI
KONCERNE LA UZO DI DUESMA LINGUO UNIVERSA-
LA

La noti sequanta cherpesis precipue de nia revui por indikar ke la *ideo* di linguo universala semblas neperisebla tam longe kam la problemo ipsa ne solvesis. Plu kam cent yari pasis depos Johann Martin Schleyer publikigis, en 1880, la linguo Volapük qua ganis importanta movado.

Mem en la noti sequanta mankas multa indiki koncerne ta developi en la cent yari pasinta, e precipue la granda esforti lor la fondo dil Ligo di Nacioni pos la unesma mondo-milito tre sistematoze facita da pastoro Friedrich Schneeberger. Ta dokumenti ne plus esas komprebla e lia historiala valoro perdesis kande la Ligo di Nacioni en Genève politikale til ke ol ri-kreesis pos la duesma mondo-milito kom la Unionita Nacioni. La tilnuna falio dil linguo universala esas nek la simpleso di Volapük, la gramatikala strukturo di Esperanto, nek la desaparado dil Delegitaro qua produktis modesta Ido-movado, ma la politikala interesi di la granda nacioni qui deziris promocar sua propra linguo por internaciona komuniki. Ta historiala traci ankore existas se ni regardas ta lingui en diversa epoki dil mondala developo, nome la Portugalana, la Hispana, la Franca, e prezente la Angla. Nula de ta lingui absolute povis solvar la problemo lingual, e nova idei e nova projeti duras aparar til ke olua solvo esos fakto establisata. Semblas a me ke la ekonomial-politikala transformo di la socio homala duktos a la solvo dil problemo komunikala transmonda quankam esas nun neposibla predicar kande ta chanji necesa eventos en la mondo. Ma tam longe kam ta problemo ne solvesas, la mento dil homaro okupos su pri ta problemo di komuniko totmonda.

1935

ISA 37 (International Federation of the National Standardizing Associations)

Ica komitato fondesis por okupar su serioze pri la terminariencial-fakala. Rezumit raporto e pri ISA 37e pri IEC (International Electro-technical Commission) aparis kun la tradukto dil tabelo pri oleo kombustebla en quar lingui, angla, franca, germana, ed Ido. En Progreso, numero 126, pagino 55 aparis ta tabelo en Esperanto, Ido, Occidental, e Latino sine flexione.

Fonto: Progreso 1936, 113, 115

1935

IEC (International Electro-technical Commission) publikigis lexiko en franca ed angla kun la termini anke en Esperanto inter altra lingui.

1936

Specala raporti submisesis por Esperanto da Dro Eugen Wuester, por Occidental da Dr Hans Homulka, e por Ido da H. Jacob. Dr Wuester esis la autoro di valoroza libro «Grundzuege der Sprachnormung in der Technik», qua anke aparis en Esperanto. Ta organizuro ri-formacesis en 1947 kom ISCA.

1936

Basic English da C.K. Ogden, autoro kun I.A. Richards dil libro The Meaning of Meaning, 1920-1922. Nova raporto aparos en Progreso.

Fonto: Progreso 112, 93

1937-38

IALA (International Auxiliary Language Association) fondita da Mrs Morris, kun precipua kunlaboranti origine di prof. Collinson, Helen S Eaton. Ta unesma fazo dil labori duktis a la redakto di 29 kriterii qui suatempe semblis favorar la autonomista principi lingui-konstruktala.

Fonto: Progreso 117, 62; 118, 86; 120, 36.

1942

British Association for the Advancement of Science, itere favoris la uzo di universala linguo. Lua prezidanto Sir Richard Gregory donis a me permiso citar lua favoroz opiniono en mea libro, «A Planned Auxiliary Language».

1942

IALA duris olua labori en New York, e fine produktis nova linguo sistemo Interlingua.

1043

Prof. J. Timmerman de Belgia propozis komitato di edukala ministri dil aliancita nazioni, por studiar la posibleso docar linguo universala kom duesma linguo en la skoli di Europa. Dr J. A. Lauwerys vice-prezidanto dil New Education Fellowship iniciis konferi e diskuti pri ta posibleso e fine invitis me skribar kurta historio sub la titulo «On the Choice of a Common Language» a qua kontributis anke sro G. Orton pri Basic English e C.K. Ogden kun ekstraktaji de sua libri pri Basic English. Ta libro aparis en 1946 e balde parvendesis.

1943

La chef-ministro angla, Sir Winston Churchill, grantis mediace la *British Council* la sumo de £23,000 al autoro di Basic English. Multa esforcis sequis favore Basic English qui nun duktis ad enorma esforcio introduktar Angla kom linguo Universala de-plasante omna altra lingui.

1943

Otto Jespersen mortis en Dania. La propago Por Novial exekutis precipue da Per Ahlberg, anciena Idisto. La angla Ido-societo publikigis 32-pagina broshuro en angla pri lua labori favore internaciona linguo, ed ilua Historio di nia Linguo. Kun ekstraktajo de The Times koncerne lua morto. Ica broshuro tre favoroze recencesis en *NATURE*, ciencia revuo, en septembro 1943.

1938

Commission internationale de l'Eclairage

1941

Illuminating Engineering Society

1944

Colorimetry Committee of the Optical Society of America

1946

La labori di profesori Moon e Spencer

Fonto: Progreso, 147, p.13

1970

CDELI (Centre de Documentation et d'Etude sur la Langue Internationale) Fondita en 1970 en La Chaux de Fonds, CH-2300, Suisa, che la Biblioteko Komunala. La chefa kunfondinti esis siori Claude Gacond, Dr Tazio Carlevaro, e Reinhard Hauthenthal, e precipue membri di la Kultura Centro Esperantista.

Fonto: Progreso 226, 13; Progreso 141, 9

Kelka observaji:

Ica listo kompilesis por demonstrar ke la pinto di la somito--- la fakta adopto di universala linguo---preske atingesis en la yari pre-irinta la lasta mondomilito. Enorma esforcis facesis dum ica yari da multa personi en multa landi reprezentanta diversa projeti lingual e movadala. Ica fakti anke indikas ke la milito ne nur destruktas homi ed urbi e landi, ma anke idei e chanji qui eventabus sen la milito.

Tamen, altri okupos su pri ta problemo, nam la uzo di angla od irga altra nacionala linguo ne solvos la problemi, ol nur pozus ombro sur la problemo, e mem se la introdukto di facila linguo duros ankore multa yari, ol mustas realigesor, nam la problemo di interkompreno esas urjanta sur nia mikra planeto. E to expresas e nia pesimismo e nia optimismo: nome ke tam longe kam la problemo existas, la posibla solvo anke existas.

Henry JACOB

* * *

La prefero da Lessing

«Nu! quo komence? biro o vino?
Sincare dicez la deziro!»

- «Unesme vino, bel hostino,
E pose, prego, nula biro!»

(segun Gotthold Ephraim Lessing)

LA MESONILO DIL TREVIRI

Kande Caesar invadis la regiono inter la Nordmaro e la fluvio Rheno, vivis ibe plure tribui federita, ma tamen de divers origini. Caesar explikas exemple, ke l'Aduatiki decendis de la Kimbri e Teutoni, ke la Germani vivant en Ardeni migrabis ibe pos transirir la Rheno. Pri l'origino di plura cetera populi, la historieri dubitas e kelkafoye polemikas. Ma pri la Treveri, la tribuo di la du rivi di Mosella («Mosel») on esas certa, ke li esis Kelta.

Li probable ekmigris de la hemo di la Kelti, la tekto di Europa, ube naskas la granda fluvii. E ni savas, ke dum l'epoko di Hieronymus (4.esma yarcento) Kelta linguo parolesis ankore da la Treviri.

Ta potenta popolo posvivis dum la Romana dominaco: Caesar, qua imperis gento-ocidi ed extermini di plura vicina tribui, ne agis ibe tale. L'urbo Trier, an la Mosel, konservas til nun la nomo di lia chefloko: Augusta Trevirorum.

La Treviri, ja famoza pro sua habileso por forjar utensili e por dresar kavali, divenis lore experta pri la skult-arto. De bela blanka petro, kelkafoye preske beja, ekstraktit en ta regiono, li fasonis tombala monumenti.

Ta plaki, artale skultita, reprezentas kozi e personi relatanta la vivo ed ofte la mestiero di la mortinto. To donas utila indiki pri la kostumi e pri la mori. Ni adjuntez parenteze, ke ta plaki sempre kolorizesis da kontrastanta farbi.

Ma kelka yarcenti pose lia decendenti uzis ta tombala petri por facar fuorta rempari. Yen chanco por l'arkeologiisti, qui deskovras arkivi de petri.

Tale en mayo di la yaro 1958 on trovis 43 skultita plaki, en Buzenol, en la westala parto di la teritorio di la Treviri.

Inter oli esas petro, qua donis la solvo di longa enigmato: tandem on povas vidar la mesonilo di la Treviri.

Autori antiqua, ed inter li Plinius ya naracis, ke l'injenioza Treviri inventis mashino por rekoltar frumento ed altra cereali.

Ma nulu komprenis exakte lia metodo; e specale quale li sucesis solvar la problemo : quale la kavalo, la bovo, irga bestio trananta la charo povis evitar ped-presar e domajar la planti?

La skulturo donas apta respondo:

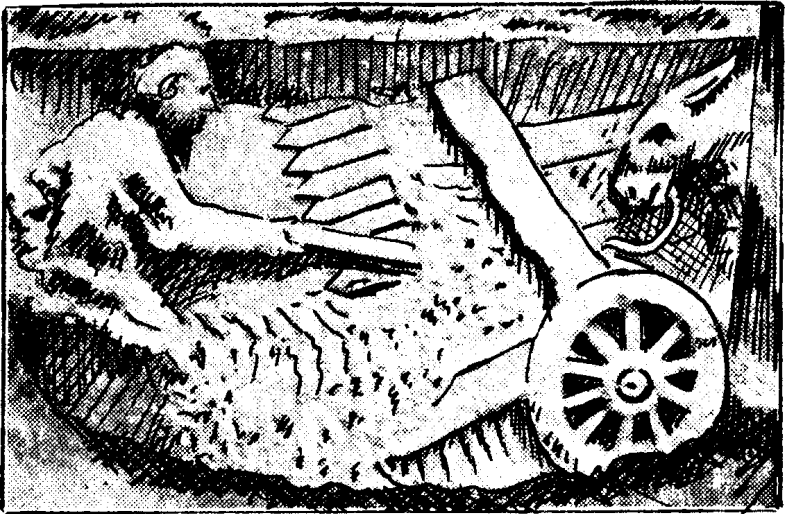
la charo ne tranesas: ol es pulsata dal asno.

Ube la bestio marchas la cerealo ja tranchesas: la mesonisto pulsabas la spiki per bastono kontre l'akuta denti di la mashino, e li jacas en la charo.

L'arkeologiisti facigis simila mesonilo ed experimentis ol kun efikanta rezulti.

En yaro 1970 la Belga stato editis mem post-marko reprezentanta la mesonilo dil Treviri (postmarko n° 1534).

Ma pro qua motivo ta teknikal inventuro ne propagesis en cetera parti di la Roman imperio, e ne mem che la vicina tribui? pro quo to restis quaza monopolio di la Treviri? to restas altra misteriatra fakto.

* * *

Marvelo

Pro la sunala lumo
Sur l'ondi brilas spumo
Ho, diafan dentelo!
To esas la mar-velo!

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA
(IDO)

Membri dil Direktanta komitato

Prezidanto:	Henry Jacob (Anglia)
Vice-prezidanto:	Kurt Linde (Germania)
Sekretario administranta:	Tom Lang (Anglia)
Vice-sekretario:	Jacques Bol (Belgia)
Kasero honoruma:	Marguerite Walser (Suisia)
Administranto Financala:	Franz Regnier (Belgia)
Sekretario por linguala questioni:	Roger Moureaux (Francia)
Helpanto por linguala questioni:	Camiel de Cock (Belgia)

Membri :

Boris Aaronov (USSR), Günter Anton (DDR), Niklas ApGlyn (Anglia), Jacques Bol (Belgia), Emmy Bosshard (Suisia), Henry Jacob (Anglia), Clara Kreis (Suisia), Tom Lang (Anglia), Kurt Linde (Germania), Roger Moureaux (Francia), Alfred Neussner (Germania), Franz Regnier (Belgia), Hellmut Röhnisch (Suedia), Axel Rylander (Suedia), Marguerite Walser (Suisia).

La direktanta komitato rielektesos dum la yaro 1984

PROGRESO aparas trifoye en la yaro, e tote en Ido. Artikli, tradukuri e movadal informi sendesez al redaktero Roger Moureaux, profesoro, **F-01100, Oyonnax**, (Francia). La manuskripti esez mashin-skribita, kun **linei kelke eskartita** e kun marjino suficanta. Administrero de Progreso: Tom Lang (Anglia). Progreso imprimesas dal imprimerio Ateliers du Manoir, Marcinelle, Belgia.

Editeur responsable: Franz Regnier, rue du Cherbois 12
B 6001 Marcinelle

Jus aparis: **Katalogo de libri en e pri Linguo Internaciona**

Recevebla de

IDO-LIBRERIO

135 Keppoch street, Caerdydd/Cardiff

Sir de Morgannwg CF2 3JU, Wals

Revuo qua konocigas Ido

«Idées pour tous» (Idei por omni)

7 édituri. 20000 pagini pri omna temi, esploro dil jurnalaro, libri, dokumenti.

Répertoire idéiste international annuel

(Repertorio ideista internaciona yarala)

Inserto gratuita dil adresi, komuniki, intereso-centri kulturala, sociala, filantropala dil ideisti.

Nek abon-pago, nek kontributo esas postulata.

Respondo-kuverto (afrankita, od internaciona respondo-kupono).

«Idées pour tous», DF Ausset St-Eudes Boisset, 4 chemins
30140 Anduze (Francia)

LIBRI E BROSHURI

			Suisa franki
BLUNDEL: Lernaji de Lourdes	8 p.	1927	0.50
BOGARD: Glinaji tra la mondo idista	36 p.	1925	2.00
CONDAMIN: La konoco dil futuro*	20 p.	1926	1.80
COUTURAT: Etude sur la dérivation	100 p.	1910(2)	4.00
COUTURAT, LEAU: Compte rendu des travaux du Comité de la Délégation	32 p.	1910	3.00
COUTURAT, LEAU: Les nouvelles langues internationales	112 p.	1907	60.00
DE BEAUFONT: Grammaire complète de la langue internationale Ido, avec supplément	80 p.	1908	48.00
DE BEAUFONT: Ido-exercaro	36 p.	1924	1.00
DE BEAUFONT: Ido. Petit manuel	32 p.	1924	1.00
DE BEAUFONT: Kompleta gramatiko detaloza	232 p.	1925	4.00
*CONDAMIN: La konoco dil futuro	13 p.	1929	3.00
DE BEAUFONT: La langue auxiliaire et l'armée	32 p.	1916	19.20
DE BEAUFONT: Pregi e konfeso per Ido	64 p.	1912	3.50
DE BEAUFONT: Sur le français et l'anglais comme langues auxiliaires	20 p.	1915	12.00
DE BEAUFONT, COUTURAT: Dictionnaire français-ido	586 p.	1915	16.00
DELMAS: Tabeli helpanta, kun expliko-libreto	112 p.		
	+ 106	1925	3.00
DE SÉGUR: Vivo di santa Franciskus de Sales	20 p.	1927	0.50

Obtenebla ye la adreso: CDELI-LIBROSERVO, che K.C.E. b.p. 771, CH-2301 La Chaux-de-Fonds (Suisia).